

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3535/2021. (XII. 22.) AB HATÁROZATA**bírói döntés megsemmisítéséről**

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Pokol Béla* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria Mfv.II.10.475/2018/19. számú ítélete alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

I n d o k o l á s**I.**

- [1] 1. Hat magánszemély indítványozó IV/1852/2019., IV/1853/2019., IV/1854/2019., IV/1855/2019., IV/1879/2019. és IV/1888/2019. számon benyújtott alkotmányjogi panaszában az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján a Kúria Mfv.II.10.475/2018/19. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszokat – az ügyek tárgyának azonosságára tekintettel – együttes vizsgálat és elbírálás végett a IV/1852/2019. számú ügghöz egyesítette.
- [3] 2. Az indítványozók bírói szolgálati jogviszonyban állnak, munkáltatójuk a Szombathelyi Törvényszék. Az alkotmányjogi panasz eljárás megindításának előzménye, hogy a Szombathelyi Törvényszéken 2015. november 30-ig a munkáltató a bírák szolgálati idejének meghatározásával kapcsolatban azt a gyakorlatot folytatta, hogy abba a bírósági titkári szolgálati időből egy évet számított be. Ezen gyakorlatát a munkáltató 2015. december 1-től az újonnan, határozott időre kinevezett bírák esetében megváltoztatta, a szolgálati idő kezdő időpontjának meghatározásakor a teljes bírósági titkári idő beszámításra került. Az utóbbi gyakorlat igazodik az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) Emberi Erőforrás Gazdálkodási Főosztály Bírósági Osztályának 2016. július 6-án kelt iratában meghatározott utasításhoz. Az indítványozók az OBH utasításának közzétételét követően tudomást szereztek egyrészt arról, hogy a munkáltatójuk a többi törvényszéken fennálló beszámítási gyakorlathoz képest kedvezőtlenebb gyakorlatot folytatott, másrészt arról, hogy az új kinevezések tekintetében már megváltoztatta a gyakorlatát, ezért kérelemmel éltek a teljes bírósági titkári szolgálati idő beszámítása és az ennek megfelelő fizetési fokozatba sorolása érdekében. A Szombathelyi Törvényszék elnöke a kérelem tárgyában külön intézkedést nem hozott, a 2017. januári illetménymegállapítás tárgyában született intézkedéséből ugyanakkor megállapítható volt, hogy annak nem adott helyt.
- [4] 2.1. Az indítványozók ezt követően benyújtott kereseti kérelmükben azt kérték, hogy a bíróság az új gyakorlatnak megfelelően állapítsa meg a bírói szolgálati idejük kezdő időpontját, továbbá kötelezze az alperest 2015. december 1-től felmerült illetménykülönbözet megfizetésére.
- [5] Az indítványozók a keresetlevélben az igényük jogalapja körében elsődlegesen az egyenlő bánásmód megsértésére hivatkoztak. Ezen igény érvényesítésének jogcímeiként elsősorban a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 12. §-át, másodsorban pedig az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség elmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.) 8. §-át, a 9. §-át és 21. § f) pontját jelölték meg (keresetlevél 4–9. oldal, elsőfokú ítélet 5–7. oldal).
- [6] További, eshetőleges keresetként az indítványozók hivatkoztak a joggal való visszaélés tilalmára is (keresetlevél 10. oldal, elsőfokú ítélet 7. oldal), amely alapvetel az Mt. 7. § (1)–(2) bekezdése fogalmaz meg, emellett utaltak az Mt.-nek a jóhiszeműség és tisztesség elvét rögzítő 6. § (2) bekezdésére is; a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Bjt.) 222. § (1) bekezdése alapján mindkét rendelkezést a bírói szolgálati jogviszony esetében is alkalmazni kell (keresetlevél 10. oldal). Az indítványozó keresetlevelében állította továbbá a Bjt. bírói illetményre vonatkozó 35. § (4) bekezdésének és 169. § (1) bekezdésének, vala-

mint és az Alaptörvény bírói függetlenségre vonatkozó 26. cikk (1) bekezdésének a sérelmét is (keresetlevél 10. oldal).

- [7] 2.2. Az első fokon eljáró Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 6.M.91/2017/24. számú ítéletében az indítványozó szolgálati idejének kezdő időpontját a kereseti kérelemnek megfelelően állapította meg és kötelezte az alperest az illetménykülönbözet megfizetésére.
- [8] Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a Bjt. 169. §-ában megjelenő azon jogalkotói szándéknak, hogy a hosszabb tartamú bírói szolgálati időhöz magasabb összegű illetmény társuljon, nem felel meg az a munkáltatói gyakorlat, amelynek eredményeképpen a korábban kinevezett bíró illetménye ezzel a körülménnyel arányosan nem magasabb, mint a fiatalabb bírótársáé. Mindezek alapján megállapította, hogy a felperesek keresete az Mt. 12. §-a, az Ebktv. 21. §-ának *f)* pontja és 8. §-ának *o)* és *t)* pontja, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája 21. cikkének (1) bekezdése az Európai Unió Tanácsának 2000/78/EK irányelvének 1. cikke, 3. cikk (1) bekezdésének *c)* pontja, valamint 6. cikke és az Emberi Jogok Európai Egyezményének 14. cikke és 12. Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. cikke alapján is megalapozott volt. Az elsőfokú bíróság az egyenlő bánásmód követelményének megsértése mellett a munkáltató intézkedését az Mt. 7. § (1) bekezdésébe ütköző magatartásként is értékelte (ld. elsőfokú ítélet 12–15. oldal).
- [9] 2.3. A másodfokú bírósággént eljáró Székesfehérvári Törvényszék 2.Mf.20.026/2018/28. számú részítéletében a szolgálati idő kezdő időpontját (az érintettek többsége vonatkozásában korábbra) módosította, ezt meghaladóan az elsőfokú ítéletet az indítványozók vonatkozásában helybenhagyta (azzal, hogy a VIII. rendű felperes kereseti kérelmét elbíráló rendelkezést – eljárási hiba miatt – hatályon kívül helyezte és ebben a körben az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasította).
- [10] Az egyenlő bánásmód követelményének sérelmét a másodfokú bíróság is megállapíthatónak tartotta, tekintve azonban, hogy egy másik munkavállalói csoportot érintő, a felperesek számára látszólag semleges intézkedés közvetett eredményeként valósult meg, azt az Ebktv. 9. §-a szerinti közvetett diszkriminációnak minősítette. Mivel a bíróság szerint munkáltatói mulasztás indirekt következményeként megvalósuló diszkrimináció volt tetten érhető, a felperesi jogok csorbulására vezető direkt, azaz közvetlen munkáltatói intézkedésről nem lehet beszélni. Ezért, „[m]inthogy a jogsérelem ez esetben az Ebktv. tételes jogi rendelkezéseinek megsértésében áll, intézkedésben megnyilvánuló visszaélészerű joggyakorlás pedig nem azonosítható, az Mt. 7. § (1) bekezdésén alapuló elsőfokú ítéleti okfejtést a törvényszék mellőzte”. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a felperesek sérelme a bírói szolgálati idő kezdő időpontjának a teljes titkári szolgálati idő beszámításával korrigálva volt orvosolható, ennek számítása során azonban az elsőfokú bíróságtól eltérően a Bjt. 172. § (3) bekezdése szerint a töredék évet egész évként vette figyelembe (ld. másodfokú ítélet 10–11. oldal, 13–14. oldal).
- [11] 2.4. Az alperes felülvizsgálati kérelme alapján eljáró Kúria ítéletében azonban a jogerős döntést hatályon kívül helyezte és az indítványozó keresetét elutasította.
- [12] A Kúria ítéletében abból indult ki, hogy a jogerős részítélet a joggal való visszaélést nem találta bizonyítottnak, amely döntést a felek felülvizsgálati kérelemmel (csatlakozó felülvizsgálati kérelemmel) nem támadták, ezért a felülvizsgálati eljárás tárgyát kizárólag a jogerős határozatban foglalt azon érvelés jogszerűségének vizsgálata képezte, amely szerint az alperes a felpereseket közvetlenül és közvetetten hátrányosan megkülönböztette. Az utóbbi vizsgálat részeként egyrészt azt állapította meg, hogy a bírók és a tapasztalattal rendelkező bírók sem tartoznak sérülékeny társadalmi csoporthoz, a felperesek által megjelölt egyéb helyzet ezért nem tekinthető az Ebktv. 8. § *t)* pontjában foglalt védendő tulajdonságnak. A Kúria másrészt a perben az alperes által bizonyítottaknál találta, hogy a felperesek által megjelölt különböző életkoruk és az általuk valószínűsített hátrány között okozati összefüggés nem állt fenn, ezért a felperesek tekintetében nem fogadta el védett tulajdonságként az Ebktv. 8. § *o)* pontjára hivatkozást sem, ebből pedig levonta a következtetést, hogy védett tulajdonság hiányában nemcsak közvetlen, de közvetett diszkrimináció sem valósulhatott meg, ezért az I–VII. rendű felperesek teljes keresetét elutasította (ld. Kúria ítélete, Indokolás [39], [69], [75] és [87]).
- [13] Az Ebktv. 8. §-a szerinti közvetlen hátrányos megkülönböztetés vizsgálatával kapcsolatban ugyanis a Kúria úgy foglalt állást, hogy „az adott ügyben a felperesek tekintetében megvalósuló megkülönböztetés, illetve hátrány csupán annak az életszerű összefüggésnek a következménye, hogy a fiatalabb titkárok esetében természetesen általában hosszabb idő elteltével jön el a kinevezés időpontja, vagyis nagyobb eséllyel kerülnek a már új beszámítási szabályok hatálya alá. Önmagában az, hogy a később kialakult munkáltatói gyakorlat hatálya alá

tartozók kedvezőbb helyzetbe kerülnek, mint a korábbi gyakorlat által érintettek, önmagában nem valósít meg életkoron alapuló diszkriminációt, ez a körülmény önmagában jogellenesként nem értékelhető. Esetükben az időmúlásnak van megkülönböztető hatása, nem pedig a munkáltatói intézkedés hatálya alá tartozó személy életkorának. A munkáltató kinevezési gyakorlatának változása tehát nem az életkorhoz kötődött, ezért az életkor és a hátrány közötti okozati összefüggés hiányának bizonyítása alapján közvetlen hátrányos megkülönböztetés nem volt megállapítható (Ebktv. 19. § (2) bekezdés).” (Kúria ítélete, Indokolás [80])

- [14] A Kúria értelmezése szerint az Ebktv. 9. §-a szerinti közvetett hátrányos megkülönböztetés esetén pedig „a munkáltatói intézkedés nem valósít meg közvetlen hátrányos megkülönböztetést, és úgy valósul meg, hogy nem homogén munkavállalói kör tekintetében a munkáltató azonos döntést (intézkedést) alkalmaz, ám az intézkedéssel érintett munkavállalói körben a védett tulajdonsággal rendelkezőket – az ilyen tulajdonsággal nem rendelkezőkhöz képest – az intézkedés lényegesen hátrányosabb helyzetbe hoz.” (Kúria ítélete, Indokolás [83])
- [15] A konkrét ügy vonatkozásában a Kúria szerint figyelembe kellett venni, hogy „a perbeli esetben minden bíróra alkalmazott munkáltatói döntés nem volt. A tényállás lényege éppen az, hogy egyes személyek esetében a titkári teljes időszakot a munkáltató figyelembe vette, míg mások esetében nem. Azonos munkáltatói intézkedés (gyakorlat) a perbeli időpontot megelőzően és az azt követően kinevezett bírók esetén volt, a homogén csoportképző tulajdonság megállapítása, ezért a perbeli esetben a 2015. december 1. előtt kinevezettek és az ezt követően kinevezettek esetében lehetséges, ezen csoportokon belül pedig a munkáltató mérlegelési jogkörében eljárva megkülönböztetést semmilyen szempont szerint nem alkalmazott. A megjelölt időszakot megelőzően minden bíró esetében 1 éves titkári idő, ezt követően pedig a teljes titkári idő beszámítására sor került, vagyis a munkáltató következetes és egységes mérlegelési gyakorlatot folytatott.” (Kúria ítélete, Indokolás [84])
- [16] Mindezek alapján a Kúria az ítéletben arra a konklúzióra jutott, hogy „[a] bírói szolgálati idő kezdő időpontjának meghatározására alkalmazott eltérő munkáltatói gyakorlat kizárólag a kinevezés időpontjától, mint objektív és semleges intézkedés szempontjától tette függővé a bíró besorolását, amely független volt az életkortól. A peradatok teljes mértékben alátámasztják, hogy a felperesek és a keresetben megjelölt [bírórsuk] kinevezésére is közel azonos életkorban – 30 év körül – került sor, így az eltérő besorolásuk nem olyan kritériumon alapult, amely elválaszthatatlanul vagy közvetetten kötődik a bíró életkorához. A munkáltató eltérő mérlegelési gyakorlata ezért közvetett hátrányos megkülönböztetést sem valósított meg (Európai Unió Bírósága 2019. február 14-én kelt *Tomas Horgan és társa kontra Ír oktatási és szakképzési Minisztérium* C-154/18.;ECLI:EU:C:2019:113.).” (Kúria ítélete, Indokolás [85])
- [17] 3. Az indítványozók a Kúria fenti ítéletével szemben fordultak az Alkotmánybírósághoz. Álláspontjuk szerint a döntés sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését, XXVIII. cikk (7) bekezdését, 26. cikk (1) bekezdését, XV. cikk (2) bekezdését, 28. cikkét, E cikk (2) bekezdését, E cikk (3) bekezdését és Q) cikk (2) bekezdését. Az Alaptörvényben biztosított jogaik sérelmének lényege az indítványok indokolása szerint az alábbiakban áll.
- [18] Az Alkotmánybíróság joggyakorlata szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése által garantált tisztességes bírósági eljáráshoz való jog részét képezi bírósághoz fordulás joga, amely magába foglalja az eljárást megindító feleknek azt a jogát is, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogait és kötelezettségeiket elbírálja. A jelen ügyben az indítványozók különböző jogcímenek több kereseti kérelmet tartalmazó keresetet terjesztettek elő a rendes bíróság elé, amelyek közül kizárólag egy – az egyenlő bánásmód megsértésére vonatkozó – került érdemben jogerős elbírálásra, a további kereseti kérelmek nem. Az egyenlő bánásmód követelményének megsértésével kapcsolatos munkaügyi perek egyes kérdéseiről szóló 4/2017. (XI. 28.) KMK véleményre (a továbbiakban: KMK vélemény) alapján az indítványozók szerint a joggal való visszaélést eleve csak az Ebktv. szerinti védett tulajdonság megállapításának hiányában kellett volna az első- és másodfokú bíróságoknak vizsgálnia. Azáltal, hogy a Kúria elutasította az indítványozók (elődleges) keresetét, és maga hozta meg a bírósági eljárást lezáró döntést, az indítványozók álláspontja szerint ellehetetlenítette az indítványozók perbe vitt jogainak (további kereseti kérelmeinek) érdemi vizsgálatát.
- [19] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való joggal kapcsolatban az indítványozó leírta, hogy részéről igény merült volna fel az egyenlő bánásmód követelményének megsértésére alapított kereseti kérelmén túlmutató további kereseti kérelmeinek több (az első- és másodfokú bíróság, illetőleg szükség esetén a Kúria mint felülvizsgálati) bíróság általi vizsgálatára. Álláspontja szerint, amennyiben az eljárási jogszabálysértés abban áll, hogy az eljárást le sem folytatták, az az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a jogorvoslathoz való alapjog sérelmét eredményezi.

- [20] A bírákat megillető javadalmazás az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése által védett bírói függetlenség részét, annak egyik elemét képezi. Az indítványozók szerint a perükben vitatott, 2015. december 1-től bevezetett munkáltatói gyakorlat, amely szerint a szolgálati időbe a bírósági titkári szolgálati időt teljes mértékben beszámította (nem csak egy évet), az ezen időpont előtt kinevezett bírókat anyagilag hátrányosabb helyzetbe hozta a velük összehasonlítható helyzetben lévő – adott esetben azonos hosszúságú bírósági titkári idővel rendelkező –, ezen időpont után kinevezett bírákhoz képest. A korábban kinevezett bírák tipikusan nagyobb szakmai tapasztalattal rendelkeznek és magasabb életkorúak is. Az indítványozók álláspontja szerint az a bírói jogértelmezés helyes és alkotmányos, az felel meg az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében írt követelménynek, amely a munkáltatót arra kényszeríti, hogy Magyarország azonos besorolási feltételeket teljesítő valamennyi bírása számára azonos módon biztosítsa függetlenségének anyagi alapját, tekintet nélkül kinevezésének időpontjára vagy szolgálatteljesítése földrajzi helyére. A kinevezés időpontja a valamely időpontot megelőzően kinevezettek hátrányára történő jogszerű különbségtétel alapja sohasem lehet, mert annak észszerű, alkotmányos indoka nincs, így sérti az Alaptörvénynek a hátrányos megkülönböztetést tiltó szabályát, valamint az alkotmányjogi panaszban nevesített európai uniós normákat és az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) ítélkezési gyakorlatát. Ez utóbbi kapcsán hivatkoznak az indítványok az E) és Q) cikk megsértésére is. Az indítványozók külön is hangsúlyozták, hogy sérti a bírói függetlenséget az a munkáltatói jogértelmezés és gyakorlat (valamint az ezt elfogadó kúriai ítélet), amely megtagadja a bírót megillető illetménykülönbözet megfizetését, vagy az aktív bírót tisztsége megszüntetésére kényszeríti annak érdekében, hogy a vele összehasonlítható helyzetben lévő, de jellemzően fiatalabb bírakkal azonos javadalmazásban részesülhessen.
- [21] 4. Az indítványok benyújtását követően 2020. január 1-jei hatállyal az Országgyűlés az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 131. §-ával módosította a Bjt. 172. § (2) bekezdését. A módosítás értelmében a munkáltató mérlegelésétől függetlenül egységesen szolgálati időként kell figyelembe venni a jogszabály által jogi szakvizsgához kötött egyéb jogviszonyban vagy tevékenységgel eltöltött időt is; ez az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló 1997. évi LXVIII. törvény 13. § (1) bekezdésére figyelemmel a bírósági titkárként igazságügyi szolgálati jogviszonyban eltöltött időre is vonatkozik.
- [22] Erre tekintettel az Alkotmánybíróság az Abtv. 57. § (2) bekezdése alapján az indítványozókat nyilatkozattételre hívta fel annak tisztázása érdekében, hogy az alkotmányjogi panaszban állított sérelmüket a módosított törvényi szabályok orvosolták-e.
- [23] Az indítványozók válasza szerint a törvénymódosítás és az azon alapuló munkáltatói intézkedések csak részben orvosolták sérelmüket. Nyilatkozatukban előadták, hogy a törvénymódosítás folytán a szolgálati idő kezdő időpontja a munkaügyi perben és az alkotmányjogi panaszban is kérteknek megfelelően módosult, és 2020. január 1. napjától az illetménybesorolásuk is ehhez igazodóan került módosításra. Ugyanakkor a 2015. december 1-től 2019. december 31-ig terjedő időszakra vonatkozó bérkülönbözetük nem került kifizetésre és rendezésre, az ez iránti követelésük továbbra is fennáll. A fenti állításaikat az indítványozók a munkáltató által kiállított okiratok megküldésével igazolták. Mindezekre tekintettel indítványukat változatlanul fenntartották.
- [24] Az Alkotmánybíróság a jogszabálymódosítás és az okiratok alapján arra a következtetésre jutott, hogy az ügyben nincs helye okafogyottság megállapításának, ezért eljárását folytatta (vö. Abtv. 67. §, Ügyrend 59. §).

II.

- [25] Az Alaptörvénynek az indítványban hivatkozott releváns rendelkezései:

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

„26. cikk (1) A bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak. A bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.”

III.

- [26] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az Ügyrendjében meghatározottak szerinti tanácsban dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról, az 56. § (2) bekezdése értelmében pedig a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.
- [27] A vizsgálat során az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány részben határozott kérelmet tartalmaz és megfelel a törvényben előírt alaki és tartalmi követelményeknek [Abtv. 52. § (1b) bekezdés, (5)–(6) bekezdés].
- [28] A sérelmezett döntés kézbesítésének és az alkotmányjogi panasz benyújtásának a dátuma a IV/1852/2019. és IV/1853/2019. számú ügyben 2019. szeptember 12. és 2019. november 11.; a IV/1854/2019. számú ügyben 2019. szeptember 13. és 2019. november 8.; a IV/1855/2019. számú ügyben 2019. szeptember 12. és 2019. november 8.; a IV/1879/2019. számú ügyben 2019. szeptember 19. és 2019. november 15.; a IV/1888/2019. számú ügyben pedig 2019. szeptember 16. és 2019. november 14. Az alkotmányjogi panaszok tehát mindegyik esetben az Abtv. 30. § (1) bekezdés szerinti törvényi határidőn belül kerültek benyújtásra. Az indítványozók az Alaptörvényben biztosított jogainak sérelmére is hivatkoznak; a sérelem az ügy érdemében hozott döntés folytán következett be velük szemben. Az indítványozók az alapügyben felperesek voltak, ezért érintettnek minősülnek. Az indítványozók a jogorvoslati lehetőségeiket már kimerítették, a Kúria ítéletével szemben további jogorvoslati lehetőség nincs számukra biztosítva [Abtv. 27. § (1) bekezdés a) és b) pont, (2) bekezdés].
- [29] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az indítványok által felvetett az a probléma, hogy sérül-e a felperesnek a tisztességes bírósági tárgyaláshoz való joga (ennek részeként a bírói döntéshez való joga), ha látszólagos keresethalmazat esetén az elsődleges kereseti kérelemnek helyt adó jogerős döntést a felülvizsgálati eljárásban a Kúria megváltoztatja és a keresetet elutasítja, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben kielégíti az Abtv. 29. §-a szerinti feltételeket. A 26. cikk (1) bekezdésének és a XV. cikknek a sérelme összefüggésében vizsgálható továbbá a bírói kinevezés időpontjától függő illetménymeghatározásra vonatkozó vitatott értelmezés alkotmányossága.
- [30] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt befogadta.
- [31] 2. Az indítványozók az előbbieket mellett az Alaptörvény 28. cikkének, E cikk (2) és (3) bekezdésének, Q cikk (2) bekezdésének, valamint XXVIII. cikk (7) bekezdésének sérelmére is hivatkoztak. Az Alkotmánybíróság állandó joggyakorlata szerint az Alaptörvény E cikk (2) és (3) bekezdése, Q cikke és 28. cikke nem biztosítanak az indítványozók számára olyan, Alaptörvényben biztosított jogot, amelyre az Abtv. 27. §-a szerint alkotmányjogi panaszt lehetne alapozni {vö. 3007/2015. (I. 12.) AB végzés, Indokolás [11]; 3171/2015. (VII. 24.) AB végzés, Indokolás [10]}. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való jog alkotmányjogi panaszban hivatkozható alapvető jognak minősül, azonban ennek sérelmével kapcsolatban az indítvány a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmétől elkülönülő, önálló, alkotmányjogilag releváns indokolást nem tartalmaz. Ezért a fenti indítványi elemek érdemi elbírálására a jelen eljárás keretében nem volt lehetőség.

IV.

- [32] Az alkotmányjogi panasz az alábbiak szerint részben megalapozott.
- [33] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként az indítványnak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével kapcsolatos elemét vizsgálta meg.
- [34] 1.1. Ennek keretében az Alkotmánybíróság felidézte a bírói döntéshez való jog és a látszólagos keresethalmazat kérdéskörével összefüggő értelmezését, amelyet a 24/2018. (XII. 28.) AB határozatban összegzett: „A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog részét képező bírósághoz fordulás joga nem egyszerűen azt jelenti, hogy valaki

kérelemmel fordulhat a bírósághoz, és ezzel megindíthatja a bírósági eljárást, ha valamely joga vagy kötelezettsége vitássá válik, hanem hogy a jogvitát a bíróság érdemben bírálja el, és arról érdemben, végrehajtható határozatával, végérvényesen döntsön {3124/2015. (VII. 9.) AB határozat, Indokolás [35]}. A 36/2014. (XII. 18.) AB határozat ezzel összefüggésben visszautalt az 59/1993. (XI. 29.) AB határozatra is, miszerint »[a] bírósághoz való fordulás alapvető joga nemcsak a beadványok előterjesztésének jogára szorítkozik, hanem a bírósági eljárásban a fél pozícióját biztosítja a személyeknek. A személyek alanyai, alakítói és nem tárgyai, 'elszenvedői' a bírósági eljárásnak. Alkotmányban biztosított joguk van arra, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogait és kötelezettségeiket elbírálja (s ne csak az ezeket tartalmazó beadványról mondjon véleményt), és arra is, hogy lehetőséget kapjanak a bírósági döntés alapjául szolgáló tényállással és jogi kérdésekkel kapcsolatban nyilatkozataik megtételére.« {36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [92]}

A bírósághoz fordulás jogából következően tehát a bíróságok a kereseti kérelem valamennyi elemének érdemi megvizsgálására (a kereseti kérelem kimerítésére) kötelesek. A kereseti kérelem kimerítésének kötelezettsége azt a követelményt támasztja a bírói döntéssel szemben, hogy a bíróságok érdemi vizsgálat eredményeként az ítélet rendelkező részében rendelkezzenek a kereset, illetőleg viszontkereset valamennyi eleméről.

A régi Pp. [a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény] a látszólagos keresethalmazat fogalmát kifejezetten nem nevesítette, azt a következetes bírói gyakorlat alakította ki. A kereseti kérelem kimerítésének kötelezettsége a látszólagos keresethalmazat esetében azt jelenti, hogy a bíróságnak csak egyetlen kereseti kérelem tárgyában kell a rendelkező részben határoznia. Amennyiben a bíróság az elsődleges kereseti kérelemnek helyt ad, a másodlagos kereseti kérelemről semmilyen formában nem kell határoznia. Amennyiben azonban az elsődleges kereseti kérelmet a bíróság nem találja alaposnak, szükségképpen meg kell vizsgálnia és el kell bírálnia a másodlagos kereseti kérelmet. Ez a megközelítés egyenesen következik a régi Pp. alábbi rendelkezéseiből. A régi Pp. 3. § (2) bekezdése értelmében a bíróság – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van. A régi Pp. 213. § (1) bekezdése szerint az ítéletben foglalt döntésnek ki kell terjednie a perben, illetőleg a 149. § alapján egyesített perekben érvényesített valamennyi kereseti kérelemre. A régi Pp. 215. § (1) bekezdése értelmében pedig a bíróság döntése nem terjedhet túl a kereseti kérelmen, illetőleg az ellenkérelmen.

Miként arra az Alkotmánybíróság a régi Pp. szabályaival összefüggésben már számos alkalommal rámutatott, a felülvizsgálati eljárás olyan rendkívüli perorvoslat, melynek célja a jogerős döntés anyagi jogi és eljárásjogi jogszerűségének vizsgálata. Ha a Kúria olyan jogszabálysértést állapít meg, amely kihatott az ügy érdemére, hatályon kívül helyezi a jogerős ítéletet (és ha szükséges, az elsőfokú ítéletet is), vagy ha ennek feltételei fennállnak, az ítéletet (ítéleteket) megváltoztathatja. A felülvizsgálati eljárásban a megváltoztató döntés meghozatalának lehetőségével a Kúria akkor élhet, ha a jogszabálysértő döntés helyett új döntés meghozatalához rendelkezésre áll valamennyi szükséges tény, adat {3063/2017. (III. 31.) AB határozat, Indokolás [46]}.

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből, és különösen a bírósághoz fordulás jogából mint a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog egyik részjogosítványából ugyanakkor az következik, hogy a Kúria felülvizsgálati ítélete tartalmának alaptörvényi korlátja, hogy amennyiben a Kúria a felülvizsgálati kérelem keretei között a jogerős ítéletet megváltoztatja és a felperes kereseti kérelmét elutasítja, ez a döntés nem eredményezheti azt még látszólagos keresethalmazat esetén sem, hogy az eshetőleges kereseti kérelmek valamely elemét egyetlen bírói fórum sem vizsgálja meg érdemben. Ellenkező esetben ugyanis sérül a felperes azon, az Alaptörvényben rögzített tisztességes bírósági eljáráshoz való jogból közvetlenül következő joga, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogokat és kötelezettségeket érdemben elbírálja.” {24/2018. (XII. 28.) AB határozat, Indokolás [18]–[22]}

- [35] 1.2. Az Alkotmánybíróság előjáróban hangsúlyozza: következetes joggyakorlata szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének d) pontja alapján a bírói döntéseket csak az alkotmányosság szempontjából ellenőrizheti, és jogköre a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vizsgálatára és kiküszöbölésére korlátozódik, ezért a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírlatára már nem rendelkezik hatáskörrel. Az Alkotmánybíróság jogköre nem teremthet alapot arra, hogy minden olyan esetben beavatkozzon a bíróságok tevékenységébe, amikor olyan (állítólagos) jogszabálysértő jogalkalmazásra került sor, amely egyéb jogorvoslati eszközzel már nem orvosolható. A tisztességes eljárás alapjoga sem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti szuperbíróság szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el. A bíró bármely ténybeli vagy jogi tévedése nem teszi automatikusan tisztességtelenné az egész eljárást, mivel az ilyen tévedések teljesen soha nem küszöbölhetők ki, azokat az igazságszolgáltatás ma ismert

rendszere magában hordozza {vö. 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; 3352/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]–[15]; utóbb: 3423/2021. (X. 15.) AB végzés, Indokolás [10]}.

- [36] Erre tekintettel a jelen ügyben az Alkotmánybíróság önmagában nem tehetett alkotmányjogi értékelés tárgyává az indítványozóknak azt az állítását, hogy az ügyben eljáró első- és másodfokú bíróságoknak a régi Pp. szabályainak és az arra épülő bírói gyakorlatnak (illetve a KMK véleménynek) megfelelően az indítványozók elsődleges kereseti kérelmének való helyt adás esetén nem is kellett volna a másodlagos eshetőleges kereseti kérelemről döntést hozniuk, s hogy a Kúriának az ezt a körülményt figyelmen kívül hagyó ítélete az indítványozók peres igényérvényesítési lehetőségét hátrányosan érintette.
- [37] Az Alkotmánybíróságnak a 24/2018. (XII. 28.) AB határozatot alapul véve azt kellett megvizsgálnia, hogy volt-e az eshetőleges kereseti kérelemnek olyan eleme, amelyet a perben eljáró bírói fórumok nem bíráltak el.
- [38] Az indítványozóknak az Mt. 12. §-a és az Ebktv. alapján az egyenlő bánásmód megsértésére hivatkozó, elsődleges kereseti kérelmét a perben eljáró mindhárom bírói fórum érdemben vizsgálta és elbíráta.
- [39] Az elsőfokú bíróság az Mt. 7. §-ára alapított, a joggal való visszaélés tilalmának sérelmét állító másodlagos, eshetőleges kereseti kérelmét is megalapozottnak ismerte el (ld. elsőfokú ítélet 14. oldal). Ettől eltérően a másodfokú bíróság nem látta megállapíthatónak a hivatkozott tilalom sérelmét (ld. másodfokú ítélet 11. oldal). A Kúria a joggal való visszaélést nem tette felülvizsgálat tárgyává, mivel a jogerős részítéletnek ezt a megállapítását a fellek felülvizsgálati kérelemben (csatlakozó felülvizsgálati kérelemben) nem vitatták (Kúria ítélete, Indokolás [69]).
- [40] Az indítványozók által további „eshetőleges jogcímként” hivatkozott egyéb jogszabályi rendelkezésekkel – az Mt. 6. § (2) bekezdésével, a Bjt. 35. § (4) bekezdésével, 169. § (1) bekezdésével, 222. § (1) bekezdésével, valamint az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésével – kapcsolatban az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy azoknak a sérelmét az indítványozók keresetlevele nem önállóan állította, hanem az Mt. 7. §-án alapuló eshetőleges kereseti kérelemben ágyazva, az utóbbi rendelkezés sérelmét alátámasztani hivatott érvelés keretében (ld. keresetlevél 10–11. oldal).
- [41] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kúria támadott felülvizsgálati ítélete következtében nem állt elő olyan helyzet, hogy az indítványozók eshetőleges kereseti kérelmének egyik elemét nyilvánvalóan egyetlen bírói fórum sem bírálta volna el érdemben. Mindez azt jelenti, hogy a Kúria döntése az indítványban előadott – a 24/2018. (XII. 28.) AB határozatra hivatkozó – érvelés alapján nem ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített tisztességes bírósági eljáráshoz való jog részét képező bírósághoz fordulás joga lényeges tartalmával.
- [42] 2. Az Alkotmánybíróság ezt követően az indítványnak az Alaptörvény XV. cikkel kapcsolatos elemét vizsgálta meg.
- [43] 2.1. Az indítványozók a diszkrimináció tilalmának sérelmét az Alaptörvény 26. § (1) bekezdésébe foglalt bírói függetlenséggel, mint a bírói tisztséget viselő személyek jogával kapcsolatban, az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése alapján állították.
- [44] „A megkülönböztetések alkotmányosságának megítélésére alkalmazott tesztek az Alkotmánybíróság már számos korábbi döntésében rögzítette. Összefoglalva: az Alkotmánybíróság más mércét alkalmaz az alkotmányos alapjogokat érintő diszkriminációra – az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében rögzített szükségesség/arányosság tesztjét –, s más mércét arra az esetre, ha a diszkrimináció-tilalmat az alapjogokon kívüli egyéb jogok tekintetében vizsgálja.” {14/2014. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [32]; 3250/2019. (X. 30.) AB határozat, Indokolás [30]}
- [45] Az Alkotmánybíróság joggyakorlata szerint „[a] bírói függetlenség nem alapjog, nem is a bíró kiváltsága, hanem a jogkeresők érdekét szolgálja. Ugyanakkor nemcsak igazságszolgáltatási vagy szervezési-igazgatási alapelv, hanem egyes elemeiben a bírói tisztséget viselő személy Alaptörvényben biztosított joga és kötelezettsége is.” {4/2014. (I. 30.) AB határozat, Indokolás [43]}
- [46] Az indítványozók az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésébe foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmának sérelmét – bár az indítványban szövegszerűen nem jelölte meg, de az indítvány tartalma szerint egyértelműen megállapíthatóan – az ugyanezen cikk (1) bekezdésével összefüggésben látta megvalósítottnak, ezért az Alkotmánybíróság az utóbbi rendelkezéssel összefüggésben vizsgálta az alkotmányjogi panasznak ezt az elemét {hasolón: 10/2015. (V. 4.) AB határozat, Indokolás [16]}.

- [47] 2.2. Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése alapján valamely megkülönböztetés alaptörvény-ellenessége akkor állapítható meg, ha a jogszabály alkotmányos indok nélkül tesz különbséget a szabályozás szempontjából egymással összehasonlítható helyzetben lévő – homogén csoportba tartozó – jogalanyok között [lásd: 42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [28]; az újabb gyakorlatból például: 3002/2019. (I. 7.) AB határozat, Indokolás [39]]. Alkotmányjogi szempontból a különbségtétel akkor nem fogadható el, ha a megkülönböztetésnek nincs tárgyilagos mérlegelés szerint észszerű indoka, vagyis az önkényes [lásd pl. 3009/2012. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [54]; 43/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [41]; 14/2014. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [32]; 32/2015. (XI. 19.) AB határozat, Indokolás [80]].
- [48] A fent megfogalmazottak azokra az esetekre is vonatkoznak, amikor a megkülönböztetés nem a jogszabályon, hanem annak (bírói) értelmezésén alapul: „Az Alaptörvény XV. cikke (1) és (2) bekezdésének az értelmezett tartalma nemcsak a jogszabályokra irányadó alaptörvény-ellenességük vizsgálatakor, hanem a bírói döntésekben megjelenő jogszabály-értelmezésre is, a jogszabályok normatartalmának meghatározása során, a jogszabály konkrét tényállásra vonatkoztatásánál. Az, hogy egy-egy ügyben az eset összes körülményeinek mérlegelésénél a rendes bíróság az anyagi jog értelmezésekor milyen intenzíven hivatkozik a XV. cikk egyes elemeire, elsősorban a rendes bíróságra tartozó kérdés, de az értelmezés nem vezethet sem a jogszabály szövegének figyelmen kívül hagyására, sem az Alaptörvénnyel ellentétes eredményre.” [9/2016. (IV. 6.) AB határozat, Indokolás [25]–[26]; 3002/2021. (I. 14.) AB határozat, Indokolás [60]]
- [49] 2.3. Az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése szabályozza a bírói függetlenség jogintézményét. Eszerint „[a] bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak. A bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani.”
- [50] A díjazás és bírói függetlenség közti kapcsolatra utal már egyértelműen a 25. cikk (8) bekezdésében található felhatalmazó szabály is azzal, hogy a bírák jogállására vonatkozó szabályok megalkotása mellett külön nevesíti a bírák javadalmazásának kérdését is, mégpedig a kérdéskör súlyának megfelelően sarkalatos törvényben. („A bíróságok szervezetének, igazgatásának és központi igazgatása felügyeletének, a bírák jogállásának részletes szabályait, valamint a bírák javadalmazását sarkalatos törvény állapítja meg.”)
- [51] A díjazás és a bírói függetlenség közti igen szoros kapcsolatot már teljesen egyértelművé teszi a fenti felhatalmazás alapján megalkotott, a Bjt. 35. §-ának (4) bekezdése, mely szerint „[a] bírót hivatása méltóságának és felelőssége súlyának megfelelő, függetlenségét biztosító javadalmazás illati meg”.
- [52] A jogalkotó ezzel a szabállyal nemcsak nyilvánvalóvá tette a bírói függetlenség és a javadalmazás igen szoros kapcsolatát, hanem törvénybe is iktatta azt, hogy a bírói függetlenség effektív érvényre juttatásának, megvalósulásának és egyik feltételének tekinti a megfelelő javadalmazás biztosítását. A hatályos magyar jogi szabályozás a bírák megfelelő javadalmazását a bírói függetlenség elválaszthatatlan, immanens részének, a bírói függetlenség érvényre juttatása biztosítékának, egyik zálogának tekinti, és ekként szabályozza.
- [53] Az Alkotmánybíróság korábbi döntésében rögzítette azt is, hogy „[a] bírói függetlenség elve, ennek elemeivel együtt, minden kétséget kizáróan vívmány. Az Alkotmánybíróság ezért megállapítja, hogy a bírói függetlenség és az ebből eredő elmozdíthatatlanság elve nemcsak az Alaptörvény tételes szabálya, hanem a történeti alkotmány vívmányai közé is tartozik. Így olyan értelmezési alapelv az Alaptörvény előírása alapján, amely mindenkire kötelező, és amelyet az Alaptörvény más szabályai lehetséges tartalmának feltárásakor alkalmazni kell.” [33/2012. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [80]]
- [54] Magyarországon a bírói függetlenség részletes tartalmát és garanciáit elsőként a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikk iktatta törvénybe. A jogalkotó figyelmét már 1869-ben sem kerülte el az, hogy valóban független, befolyásmentes és pártatlan döntés csak olyan bírótól várható, akinek a javadalmazását kizárólag az állam biztosítja és garantálja, továbbá – a megfelelő egzisztenciális feltételek biztosításáért „cserébe” – szinte kizárólag bírói hivatásának ellátására koncentrálni, és más kereső tevékenységet lényegében nem folytathat, de arra nem is kényszerül. Ezen elvek, elvárások és garanciák érvényre juttatása érdekében a törvénycikk rögzítette, hogy „[m]inden bíró az állampénztárból húzza fizetését, és a törvényben meghatározott illetékek és díjakon kívül ingyen tartozik a feleknek igazságot szolgáltatni” (5. §). Ugyanez a szakasz mondta ki, hogy „[a] bírák fizetése az állam költségvetésbe vétetik fel, s a kinevezett bírónak megállapított fizetése le nem szállítható”. A bíró ezen túl a perlekedő felektől nem fogadhatott el semmiféle adományt, ajándékot vagy egyéb javadalmazást. Ezt követően az első folyamodású kir. törvényszékek és járásbíróságok életbeléptetéséről szóló 1871. évi XXXII. törvénycikk a bírók és a bírósági személyzet járandóságait összességében is rögzítette.

A hivatkozott törvénycikkek alapján a bíró gazdasági, egzisztenciális függetlenségének védelme is a bírói függetlenség biztosítékai közé tartozott.

- [55] Az Alkotmánybíróság a 4/2014. (I. 30.) AB határozatban arra is rámutatott, hogy „[a]z Európa Tanács Miniszteri Bizottságának CM/Rec(2010)12 számú, a bírákról: függetlenség, hatékonyság és felelősség című ajánlása 53–55., a bírák javadalmazásáról szóló pontjaiban szintén a függetlenség egyik garanciájaként tekint a megfelelő javadalmazásra”; és az Alaptörvény, valamint a Bjt. hivatkozott rendelkezéseit figyelembe véve „azt állapította meg, hogy a bírákat megillető javadalmazás a bírói függetlenség részét, annak egyik elemét képezi” (Indokolás [51]–[53]).
- [56] 2.4. Az Alkotmánybíróság ezt követően áttekintette, hogy a perben eljáró bíróságoknak az Alaptörvény – az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésével is összefüggésben – XV. cikkéből eredő értelmezési követelményeket mely jogszabályi rendelkezések alkalmazása során kellett érvényesítenie.
- [57] A Bjt. 172. § (1) bekezdése szerint a szolgálati időt – a szakasz (2) bekezdésben foglalt eltéréssel – a bírói kinevezés napjától kell számítani. A (2) bekezdésnek a sérelmezett munkáltatói magatartás időpontjában hatályos – azóta a jelen határozat I/4. pontjában (Indokolás [21] és köv.) leírtak szerint módosított – normaszövege szerint szolgálati időként kell figyelembe venni a kinevezés előtt bírói és ügyészi szolgálati viszonyban töltött időt; a bírói kinevezés előtt a jogi szakvizsgához kötött egyéb jogviszonyban vagy tevékenységgel eltöltött idő a szolgálati időbe részben vagy egészben beszámítható.
- [58] A Bjt. 222. § (1) bekezdése alapján a bírák szolgálati viszonyára a Bjt.-ben nem szabályozott kérdésekben egyebek mellett az Mt. 12. §-át is megfelelően alkalmazni kell.
- [59] Az Mt. 12. § (1) bekezdése szerint a munkaviszonnyal, így különösen a munka díjazásával kapcsolatban az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani. E követelmény megsértésének orvoslása nem járhat más munkavállaló jogának megsértésével vagy csorbításával. A (2) bekezdés alapján munkabérnek minősül az (1) bekezdés alkalmazásában minden, a munkaviszony alapján közvetlenül vagy közvetve nyújtott pénzbeli és természetbeni juttatás. A (3) bekezdés hozzáteszi, hogy a munka egyenlő értékének megállapításánál különösen az elvégzett munka természetét, minőségét, mennyiségét, a munkakörülményeket, a szükséges szakképzettséget, fizikai vagy szellemi erőfeszítést, tapasztalatot, felelősséget, a munkaerő-piaci viszonyokat kell figyelembe venni.
- [60] Az Ebktv. 2. §-a szerint az egyenlő bánásmód követelményére vonatkozó, külön jogszabályokban meghatározott rendelkezéseket az Ebktv. rendelkezéseivel összhangban kell alkalmazni.
- [61] Az Ebktv. preambulumban deklarálja, hogy tekintettel az Alaptörvény II. és XV. cikkére, valamint a Köztársaság nemzetközi kötelezettségeire és az európai közösségi jog vívmányaira, egyik fő célja, hogy hatékony jogvédelmet biztosítson a hátrányos megkülönböztetést elszenvedők számára.
- [62] Az Ebktv. – az Alkotmánybíróság esetjoga nyomán – 1. §-ában rögzíti, hogy az egyenlő bánásmód követelménye alapján Magyarország területén tartózkodó természetes személyekkel, ezek csoportjaival, valamint a jogi személyekkel és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekkel szemben e törvény rendelkezései szerint azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell eljárni.
- [63] Az Ebktv. 9. §-a szerint „[k]özvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül az a közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek nem minősülő, látszólag az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő rendelkezés, amely a 8. §-ban meghatározott tulajdonságokkal rendelkező egyes személyeket vagy csoportokat lényegesen nagyobb arányban hátrányosabb helyzetbe hoz, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben lévő személy vagy csoport volt, van vagy lenne”.
- [64] Az Ebktv. 8. §-ának o) pontja alapján az életkor is ilyen „védett” tulajdonságnak minősül.
- [65] 2.5. A Bjt. 2019. december 31-ig hatályos 172. § (2) bekezdésének második mondatával a jogalkotó a munkáltató, illetve a munkáltatói jogkör gyakorlója számára mérlegelési jogkört biztosított a nem bírói vagy ügyészi szolgálati, hanem egyéb szakvizsgához kötött jogviszonyban vagy tevékenységgel eltöltött idő beszámítását illetően. A munkáltató mérlegelési jogköre kereteinek kijelölése a jogalkotó részéről csak általános tartalmú szabállyal történt meg, ami önmagában nem vet fel alkotmányos aggályokat. A mérlegelési jogkörben hozott döntés kialakítása során azonban a munkáltatónak figyelemmel kell lennie az irányadó jogszabályokra, köztük az Mt.-nek és az Ebktv.-nek a Bjt. alapján alkalmazandó rendelkezéseire, az adott esetben a döntés ellen kezdeményezett munkaügyi perben eljáró bíróságnak pedig – az Alaptörvény 28. cikke alapján – kétségtelenül figyelemmel kell lennie a munkáltatói döntéssel az érintett alaptörvényi rendelkezések érvényesítésére is.

- [66] Az Alkotmánybíróság felhívja a figyelmet arra, hogy a diszkrimináció vizsgálata során a hátrányos megkülönböztetés sérelmét állító személy által homogén csoportként megjelölt – egymással összehasonlítható helyzetben lévő – jogalanyok köréből kell kiindulni, és az ezen belüli különbségtételnek vizsgálni az indokát; ha ugyanis a kifogásolt intézkedéssel eltérően érintett jogalanyok kisebb csoportjait tekinti homogén csoportoknak a vizsgálat, azokon belül már értelemszerűen nem mutatható ki a sérelmezett különbségtétel.
- [67] A Bjt. 2019. december 31-ig hatályos 172. § (2) bekezdésnek az alkalmazása során – ahogyan arra az indítványozók is hivatkoztak – homogén csoportként vizsgálható azoknak a bírónak a köre, akik tekintetében azonos a munkáltatói jogkör gyakorlója. Amikor a bíróságon munkáltatói jogkör gyakorlója akár a bírák szolgálati ideje szempontjából figyelembe vehető jogviszonyokról, akár a beszámítási gyakorlat által érintettek köréről dönt, számot kell tudnia adni döntésének tárgyilagossá mérlegelés szerint észszerű indokáról, ha döntése a munkáltatói jogkörébe tartozó bírák csoportján belül különbséget tesz és egyeseket hátrányosan érint.
- [68] A Kúriának a jelen ügyben támadott ítélete (Indokolás [83]–[84]) úgy értelmezte, hogy az Ebktv. 9. §-a szerinti közvetett hátrányos megkülönböztetés egyik eleme, hogy az „ügy valósul meg, hogy nem homogén munkavállalói kör tekintetében a munkáltató azonos döntést (intézkedést) alkalmaz”, majd azt állapította meg, hogy „a perbeli esetben minden bíróra alkalmazott munkáltatói döntés nem volt; [...] [a]zonos munkáltatói intézkedés (gyakorlat) a perbeli időpontot megelőzően és az azt követően kinevezett bírók esetén volt, a homogén csoportképző tulajdonság megállapítása, ezért a perbeli esetben a 2015. december 1. előtt kinevezettek és az ezt követően kinevezettek esetében lehetséges, ezen csoportokon belül pedig a munkáltató mérlegelési jogkörében eljárva megkülönböztetést semmilyen szempont szerint nem alkalmazott”.
- [69] A fenti értelmezéssel kapcsolatban az Alkotmánybíróság egyrészt rámutat, hogy az Ebktv. 9. §-ának normaszövege a közvetett hátrányos megkülönböztetés egyik fogalmi elemeként a „látszólag az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő rendelkezés”-t határozza meg, ami akár a Kúria által leírt, nem homogén munkavállalói kör tekintetében alkalmazott azonos munkáltatói döntésben is megnyilvánulhat, de annál általánosabb, tágabb kört ölel fel. Másrészt az Alkotmánybíróság azt is megállapította, hogy a Kúria ítélete a fenti értelmezésből kiindulva – hibásan – nem az azonos munkáltatói jogkörbe tartozó minden bírót, hanem a kinevezési idő függvényében azonos intézkedéssel érintett bírák egymástól elkülönült két körét minősítette egy-egy homogén csoportnak, amelyekben belül a vitatott különbségtétel indokának vizsgálata értelemszerűen fel sem merülhetett, hiszen az indítványozók a két alanyi kör közötti, és nem azokon belüli hátrányos megkülönböztetést állították.
- [70] A Kúria ítélete szerint a közvetett hátrányos megkülönböztetés másik eleme pedig, hogy „az intézkedéssel érintett munkavállalói körben a védett tulajdonsággal rendelkezőket – az ilyen tulajdonsággal nem rendelkezőkhöz képest – az intézkedés lényegesen hátrányosabb helyzetbe hoz”; és mivel a felpereseknek azonosítani tudta egy olyan bírótársát, akinek kinevezésére is közel azonos életkorban került sor, így arra a konklúzióra jutott, hogy „az eltérő besorolásuk nem olyan kritériumon alapult, amely elválaszthatatlanul vagy közvetetten kötődik a bíró életkorához”.
- [71] Az értelmezésnek ezzel a részével kapcsolatban az Alkotmánybíróság arra mutat rá, hogy az Ebktv. 9. §-ának normaszövege a közvetett hátrányos megkülönböztetés másik fogalmi elemeként a védett tulajdonságokkal rendelkező egyes személyeket „lényegesen nagyobb arányban hátrányosabb helyzetbe hoz” fordulatot tartalmazza, nem pedig a „lényegesen hátrányosabb helyzetbe hoz” feltételt. A különbségnek jelentősége van: a törvény szövege alapján a közvetett hátrányos megkülönböztetés megállapítható akkor is, ha a hátrány bekövetkezése nem függ kizárólagosan a vizsgált védett tulajdonságtól (így az életkortól), de azzal statisztikailag határozottan pozitív összefüggésben van; míg a Kúria által követett értelmezés szerint a tényállás megvalósulása a kizárólagos összefüggés cáfolatával, egyetlen ellenpélda igazolásával is elvethető volt.
- [72] Az Alkotmánybíróság 24. cikk (2) bekezdése d) pontja szerinti hatáskörében alkotmányjogi panasz alapján a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja felül, ezért a döntéshozatal érdemére kiható érvek főszabályként nem függenek az Európai Unió jogi aktusainak tartalmától és az EUB ezeket értelmező ítéleteitől. Mivel azonban a Kúria a támadott ítéletében (Indokolás [85]) – részletesebb érvelés nélkül – hivatkozott az EUB C-154/18. számú *Tomas Horgan és társa kontra kontra Ír Oktatási és Szakképzési Minisztérium* ügyben 2019. február 14-én előzetes döntéshozatali eljárásban meghozott ítéletére, röviden az Alkotmánybíróság is kitért annak tartalmára. Az EUB által vizsgált ügy alapja az volt, hogy az újonnan felvett tanárookra vonatkozó új bértáblák 2011. január 1-től kezdve kedvezőtlenebb besorolást írtak elő az ezen időpontot megelőzően felvett tisztviselők béréhez képest. A kérelmezők az említett intézkedéseket életkoron alapuló eltérő bánásmódra való hivatkozással vitatták. A kérdést előterjesztő bíróság ugyanakkor rögzítette, hogy a felvétel évétől függetlenül mind a 2011. január 1-jét követően, mind az ezen időpontot megelőzően felvett tanárok átlagosan

legfeljebb 25 évesek voltak. Az EUB egyrészt az életkori szempontból semleges besorolási kritériumok, másrészt az intézkedéssel ténylegesen érintettek körének statisztikai összevetése alapján állapította meg, hogy nem valósult meg életkoron alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetés. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság szerint a közvetett hátrányos megkülönböztetés vizsgálatának a Kúria által követett értelmezés igazolására az EUB ítéletére való hivatkozás tartalmilag sem volt alkalmas.

- [73] 3. Az Alkotmánybíróság mindezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy a Kúria ítéletének meghozatalakor nem ismerte fel, illetve nem érvényesítette kellő súllyal az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény XV. cikkével kapcsolatos joggyakorlatából következő összefüggéseket, mérlegelési szempontokat. Ennek hiányában az Ebktv. 9. §-ának a Kúria támadott ítéletébe foglalt értelmezése (és alkalmazása) a közvetett hátrányos megkülönböztetés fogalmi körét két elemében is indokolatlanul leszűkítette és a vizsgálat során a homogén csoportot tévesen határozta meg, ebből kifolyólag nem is követelte meg a munkáltatói jogkör gyakorlójától, hogy a szolgálati idő beszámításával kapcsolatban a különböző időpontban kinevezett bírák közötti különbségtételt olyan okszerű, objektív körülményekkel támassza alá, amelyek a bíró jövedelmi viszonyainak körében méltányolhatók. Ezáltal az ítélet nem biztosította a hátrányos megkülönböztetést elszenvedő indítványozók számára a hatékony jogvédelmet, ami – az Alaptörvény 26. cikkének védelmi körébe tartozó, a bírói függetlenség egyik garanciáját képező – javadalmazásukon esett sérelmet orvosolta volna.
- [74] Erre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasszal támadott bírói döntés alaptörvény-ellenes, ezért azt az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján megsemmisítette.
- [75] Az Abtv. 43. § (3) bekezdése alapján a bírói döntés Alkotmánybíróság általi megsemmisítése következtében a szükség szerint lefolytatandó bírósági eljárásban az alkotmányjogi kérdésben az Alkotmánybíróság határozata szerint kell eljárni.

Budapest, 2021. december 7.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Márki Zoltán
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye

- [76] Az indítványozók egyrészt a tisztességes bírósági eljáráshoz való sérelmét, másrészt a XV. cikkbe foglalt diszkriminációtilalom sérelmét hozták fel indítványuk alapjaként. Helyeslem a határozati indokolás elutasító érvelését az előbbi vonatkozásában, de a másik vonatkozásában az érvelés kitér a törvényhozó és a jogalkalmazók felé tiltott megkülönböztetések tilalmát, és ez alapján ad helyt az indítványnak. Ezt a kitérítést nem tudom elfogadni, és csak az elutasítást tartalmazó határozatot tudtam volna támogatni ebbe az ügyben.
- [77] A határozat a megsemmisítést a korábbi alkotmánybíróági döntések által kiterjesztett értelmű törvény előtti egyenlőség továbbfeszítésével mondta ki, ám ez a demokratikus államhatalmi működés alapjait megtestesítő szabad törvényhozást illetve az ehhez kötött bírói jogalkalmazást korlátozza megengedhetetlen módon. Az Alaptörvény XV. cikkének (1) és (2) bekezdése csak az ember megváltoztathatatlan alaptulajdonságait felsorolva tiltja meg a törvényhozónak a megkülönböztetést tartalmazó szabályozást, de a különböző időponthoz tartozó bírói kinevezés szerinti különbségtételt ez nem érinti. Így az Alkotmánybíróság nem teheti meg, hogy továbbmenjen az Alaptörvény tilalmain, és maga hozzon létre törvényhozást és a bírói jogértelmezést korlátozó megkülönböztetési tilalmakat.
- [78] A határozat indokolása ugyan szó szerint nem alkalmazza az „általános egyenlőségi jogot” erre a kiterjesztésre, de ténylegesen ezt veszi alapul. Ezt nem lehet elfogadni, mert az Alaptörvény XV. cikkének (1) bekezdése a törvény előtti egyenlőség követelményét tartalmazza, és ez a történeti értelmezés szerint az 1700-as évek végén egyértelműen a származás és más emberi alaptulajdonságok szerinti megkülönböztetés tilalmaként jelent meg. Ennek megfelelően e diszkriminációtilalmat jelentő alaptörvényi rendelkezés úgy folytatódik a cikk (2) bekezdésében, hogy a törvény előtti egyenlőséget az ember alaptulajdonságait – faj, szín, nem, társadalmi származás stb. – felsorolva konkretizálja. Ezzel szemben a korábbi alkotmánybíróági többség még az 1990-es években úgy értelmezte a diszkriminációtilalmat, hogy minden jogalkotói megkülönböztetést bevont az alkotmánybíróági ellenőrzés alá, és ezt vette át a mostani többség olyan formában, hogy a törvény előtti egyenlőség tiszta történeti értelmétől eltekintve ezt mint „általános egyenlőségi jogot” fogja fel.
- [79] Összegezve tehát nem támogatom a rendelkező részi megsemmisítést, és csak az indítványok elutasítását tudtam a volna elfogadni.

Budapest, 2021. december 7.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybíróági ügyszám: IV/1852/2019.

• • •